

CONTENTS :

* The Countersigned False Boratynki	J. Dutkowski	p. 3
* The Flood Coins	H. Kościński	p. 9
* The Modified Deutsche Mark	H. Kościński	p. 9
* Awards Of Gdańsk Medals	Al. M. Kuźmin	p. 11
* The Memories Of Numismatists	A. Ziolkowski (Al. M. K.)	p. 14
* The Register Of Gdańsk's Medals	M. Frąckowiak	p. 16

SUMMARY IN ENGLISH :

There is another article about *boratynki* in this issue of GZN. This time the author - J. Dutkowski - refers to the article published in 22nd issue of GZN which was about identifying the sign of a hand on *boratynki* and another coins from 17th century. There is the detailed description of three unknown coins in this article and their photos as well.

Some interesting proposals and remarks about issue of coins connected with this year's flood are made in the following article by H. Kościński.

Due to counterfeiting coins and banknotes the banks of issue change patterns and designs of their money from time to time. There is the detailed description of changes made on 100 DM banknote in the article "The Modified Deutsche Mark".

In the next article Al. M. Kuźmin writes about medals which were awarded to the deserved citizens of Gdańsk and to some foreigners.

There are two short biographical notes - the memories dedicated to Adolf Wolański and Władysław Kabaj - the numismatists who died this year.

The continuation of the register of Gdańsk's medals brings this issue of GZN to an end.

Translated by KARO

Polskie Towarzystwo Numizmatyczne
Oddział w Gdańsku

Gdańskie Zeszyty Numizmatyczne

NR 30

GDAŃSKIE ZESZYTY NUMIZMATYCZNE

Pismo ukazuje się od 1988 roku

Redaguje:

Aleksander M. Kuźmin

Współpraca:

Aleksandra Szymańska

Miłosz Frąckowiak

Henryk Kościński

Paweł Bohdanowicz

Zdjęcia:

Alfons Klejna

Cyfrowa obróbka zdjęć:

Aleksander M. Kuźmin

Paweł Bohdanowicz

Wydawca:

Polskie Towarzystwo Numizmatyczne
Oddział w Gdańsku

Adres wydawcy:

80-958 Gdańsk ul. Mariacka 25/26
tel. (0 58) 31-50-32

Adres redakcji:

81-601 Gdynia ul. Apollina 38
tel. (0 58) 21-43-67

Gdańskie Zeszyty Numizmatyczne są rozprowadzane wewnątrz
Towarzystwa przez Oddział w Gdańsku. Redakcja nie odpowiada za treść
zamieszczanych reklam i ogłoszeń. Za treść artykułów odpowiedzialni są
autorzy.

Polskie Towarzystwo Numizmatyczne
Oddział w Gdańsku

Gdańskie Zeszyty Numizmatyczne

NR 30

GDYNIA, wrzesień 1997

W NUMERZE :

KONTRASYGNOWANE FAŁSZYWE
BORATYNKI

J. Dutkowski s. 3

POWODZIOWE MONETY

H. Kościński s. 9

ZMODYFIKOWANA MARKA

H. Kościński s. 9

GDAŃSKIE MEDALE NAGRODOWE

Al. M. Kuźmin s. 11

POŻEGNANIA

A. Ziółkowski
(Al. M. K.) s. 14

REJESTR MEDALI GDAŃSKICH

M. Frąckowiak s. 16

KONTRASYGNOWANE FAŁSZYWE BORATYNKI

W numerze 22 Gdańskich Zeszytów Numizmatycznych znalazł się interesujący artykuł Jacka Tylickiego poświęcony próbie identyfikacji znaku ręki, która jako kontrasygnatura pojawia się na boratynkach i innych XVII wiecznych monetach(*). Pretekstem do podjęcia tego tematu stało się odkrycie symbolu ręki na fałszywym szelągu ryskim Krystyny. Dotychczasowa literatura identyfikowała dłoń ze znakiem złotniczym miasta z Amsterdamem. Podobne punce znamy także z wyrobów złotniczych Paryża, Altenburga, w Saksoni, Schwabisch-Hallu. Pierwszy opisał takie punce, na fałszywych boratynkach Soubise Bister (**). Jacek Tylicki widzi w tym symbolu znak złotniczy z pracowni Johana Christopha Krella, założyciela cechu złotniczego w Biedmicy, w połowie XVII wieku (fot.1).

Podobną puncę widzimy też na wyrobach złotniczych Brodnicy. Sam znak zaś jest podstawowym elementem herbu miejskiego. Trudno mi rozstrzygnąć czy hipoteza Jacka Tylickiego jest słuszna, skoro jednak nie dysponujemy argumentami optującymi za inną tezę, należy uznać, że jest ona wielce prawdopodobna. Identyfikacja z Amsterdamem narzuca znacznie większe wątpliwości. Jednak celem niniejszego szkicu nie jest rozwiązanie problemu pochodzenia znaku, ale poszerzenie materiału badawczego.

Do tej pory mamy do czynienia z 3 egzemplarzami noszącymi ten znak. Są to opisane przez Soubise Bisiera dwie boratynki, koronna z 1663 r., zilustrowana rysunkiem, oraz litewska znana tylko, fragmentem cyfr daty - liczbą 16, kolejnym egzemplarzem noszącym tę kontrasygnaturę jest fałszywy szeląg Krystyny z miasta Rygi z prawdopodobną datą 1640 (fot2)

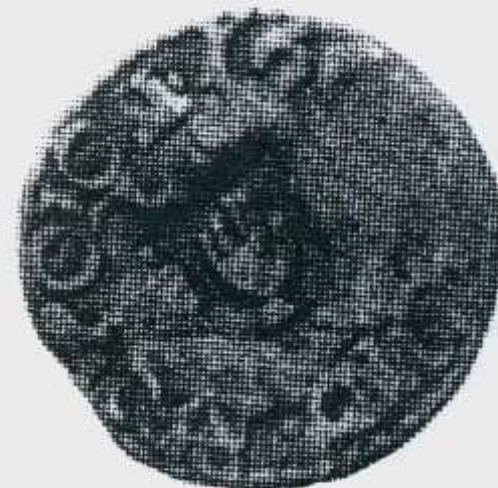

Mnie udało się tę bazę poszerzyć o kolejne trzy boratynki, które sądząc tak z opisu Bisiera jak i ich wyglądu stanowią zupełnie inne, nieznane egzemplarze.

1. Pierwsza pojawiła się 1982 roku, na 36 akcji Müllera w Sollingen. Oto jej opis: dłoń z wyprostowanymi palcami, wybita jako kontrasygnatura na

awersie boratynki litewskiej z nieczytelną datą. Ledwo widoczne zbarbaryzowane litery wskazują na to iż umieszczono go na fałszywej monecie, stan III, poz. 853, cw. 50 DM, nie sprzedana(***)

2. Dłoń j.w. odbita na awersie boratynki koronnej, widoczne trzy cyfry daty 166, moneta mocno wytarta, być może fałszywa, opis Müller aukcja 62 z 1989 roku, poz. 2341, stan III, cw. 200 DM, nie sprzedana, (fot. 3 i 4)

3. Kontasygnatura na rewersie boratynki -dłoń obok litery PV -DV (litera V odwrócona do góry nogami), odbita na krążku, mocno nieczytelnej, fałszywej boratynki. Opis - aukcja 10, Westfalische Gessel. (****), stan IV-III, poz. 3314, cw. 100 DM -(fot 4), wystawiona razem z 2 dwoma innymi kotrasygnowanymi monetami polskimi. - (fot.5).

Każda z tych monet jest inną sztuką, łączy je jednak fakt, że krążki na których zostały odbite są fałszywe. Najbardziej interesująca jest ostatnia boratynka, posiadająca obok znaku dłoni, litery tworzące skróty dwu wyrazów - PF ? i DV? - może litery PF dałoby się rozszyfrować jako określenie z łaciny lub niemieckiego, będące skrótem dwu słów pfenig i falsus- czyli inaczej drobna moneta fałszywa. Jednak to tylko robocza hipoteza, co do liter DV nie mam żadnych skojarzeń.

Traktuję ten temat jako asumpt do dyskusji, może uda się jeszcze odnaleźć inne podobne monety, a może ktoś z czytelników będzie w stanie rozwiązać owe tajemnicze litery. Pozwalam sobie opublikować również zdjęcia pozostałych dwu kontrasygnowanych monet z akcji Westf. Gessel. Są to herb LIS, odbity

na krążku trojaka Stanisława Augusta Poniatowskiego z 1792 roku, oraz Litery ST w kwadracie umieszczone na groszu stanisławowskim z 1767 roku (fot 6)

Przypisy:

- (*) J. Tylicki, Miejski Pieniądz Brodnicy z XVII w. ? Gdańskie Zeszyty Numizmatyczne nr. 22/ 1995
- (**) G. Soubise Bisier, Kontrasygnatury prywatne na monetach, WNA 11(1911) s. 165 nn. poz. 18 i 19, boratynka koronna zilustrowana

- (***) Muller - Munzhandlung Auktionen, H.W. Müller, Sollingen aukcja 32/ 1982 i aukcja 62/ 1987. Interesująca jest aukcja 32 która przynosi znaczną kolekcję innych monet z kontrasygnaturami
- (****) Westfälische Auktion Gessellschaft, Gans, Olding, Hild, aukcja 10, październik 1997 cała aukcja poświęcona jest wyłącznie monetom kontrasygnowanym z całego świata, obok wymienionych poloników wystawiono również dukata siedmiogrodzkiego Stefana Batorego z datą 1575, z kontrasygnaturą gdańską z 1577 roku, stan III, pocięty, cw. 1000, poz. 3373.)

Jarosław Dutkowski

POWODZIOWE MONETY

Monety oprócz charakteru użytkowego spełniają wiele funkcji wychowawczych. Jedną z nich jest niewątpliwie eksponowanie treści wspólnych dla całego narodu. Treści, które potrafią wpłynąć na zacieśnianie więzi społecznych i narodowych. Dlatego wydaje się niezbędne aby w powoli domykającym planie emisji monet na 1998 rok znalazł się projekt wybicia monet powodziowych i to ze wszystkich trzech metali stosowanych do tego celu. Monety powinny swą treścią i kształtem nie tylko obrazować ogrom tragedii jaka się wydarzyła ale przede wszystkim nieść treści wyzwajające poczucie więzi i solidarności zalanych z "suchymi".

Dochód ze sprzedaży monet, co wydaje się oczywiste, powinien być przekazany powodzianom

Henryk Kościński

ZMODYFIKOWANA MARKA

Po kilku bądź kilkunastu latach od dnia wprowadzenia ich do obiegu, banki emisyjne modernizują swoje znaki pieniężne. Dotyczy to zarówno banknotów jak i monet. W skrajnych przypadkach, po prostu je wymieniają, zmieniając w całości wzory banknotów lub monet. Powody dla których podejmują takie działania były i są zróżnicowane oraz wielowątkowe. Ale napewno jedną z przyczyn dla których się je modernizuje lub wymienia jest ilość i jakość stwierdzonych w obiegu falsyfikatów danej waluty. Do niedawna wydawało się, że pięknie zaprojektowane i niezwykle starannie wykonane marki niemieckie, których zabezpieczenia zdawały się być bardzo dobre i stosunkowo łatwe do odczytania oprą się falszerskim praktykom. Niestety. Banknoty tej

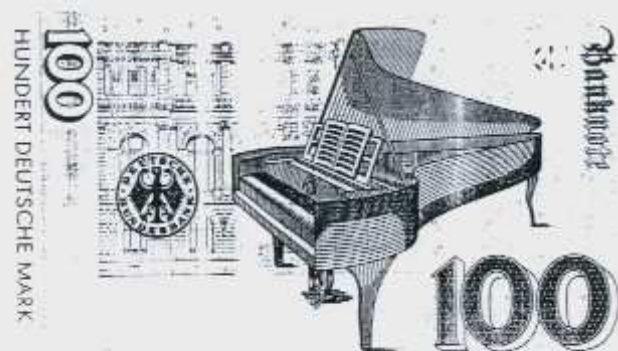
waluty podobnie jak wcześniej dolary amerykańskie czy franki i to zarówno francuskie jak i belgijskie padły pod naporem fałszerskich działań. Modyfikacje marek niemieckich rozpoczęto od banknotów wartości nominalnej 100 i 200 marek. Pojawiły się one w obiegu 1 08 1997 r. Ponieważ produkt Deutsche Bundesbanku jest powszechnie znany i opisany w literaturze przedmiotu dlatego ograniczę się do opisanie wprowadzonych zmian.

W banknocie o nominale 100 marek, na stronie przedniej umieszczono po lewej stronie ponad cyfrowym oznaczeniem nominału - hologram w kształcie liry.

Po lewej stronie widoczne są dwa godła i liczba "100" a po prawej fragmenty rysunków lir oraz litery "DM" utworzone z mikrodruku o powtarzającym się napisie "100 DM". Zmieniono również wypełnienie "grubej belki" znajdującej się za portretem. W miejsce dotychczasowego wzoru giloszowego umieszczono poziome linie. Również modyfikacji uległo zabezpieczenie kątowe umieszczone na wspomnianej belce. Dotychczasowe litery "DM" wzmocniono obrazem w postaci liczby "100". Obecnie patrząc na opisany fragment banknotu pod pewnym kątem powinniśmy zobaczyć obraz w postaci "100 DM". Ponadto opisana belka oraz napis znajdujący się bezpośrednio za nią, został "nakryty" pasem z powtarzającymi się w układzie pionowym liczbami "100", które zmieniają swoją barwę w zależności od kąta patrzenia, ze złotej na szarą. Uszczegółowieniu poddano również kompozycję tła banknotu. W tle występujących tam budynków wydrukowano drobne okręgi w kolorze jasnozielonym. Także znak wodny został udoskonalony. Nominał banknotu, który jest tam widoczny jest obecnie znacznie jaśniejszy od swego poprzednika. Widoczna tam pieczęć urzędowa emitenta, pionowa liczba sto, napis "HUNDERT DEUTSCHE" a także lewa część fortepianu i liczba "100" w dolnej części banknotu oraz pionowy napis: "BANKNOTE" wydrukowane zostały w kolorze ciemnofioletowym. Natomiast napis "MARK" oraz pionową "grubą belkę" wydrukowano w kolorze jasnoniebieskim. Ponadto uzupełniono tło wokół fortepianu i budynków drobnymi okręgami w kolorach jasnozielonym, jasnofioletowym i ciemnozłotym. Barwę zmienił również mikrodruk znajdujący się na obwodzie zabezpieczenia zwanego recto - verso. Obecnie jest jasnofioletowy. Również szereg istotnych zmian wprowadzono w dotychczasowej kompozycji banknotu o wartości nominalnej 200 marek. Ale o tym następnym razem.

Henryk Kościński

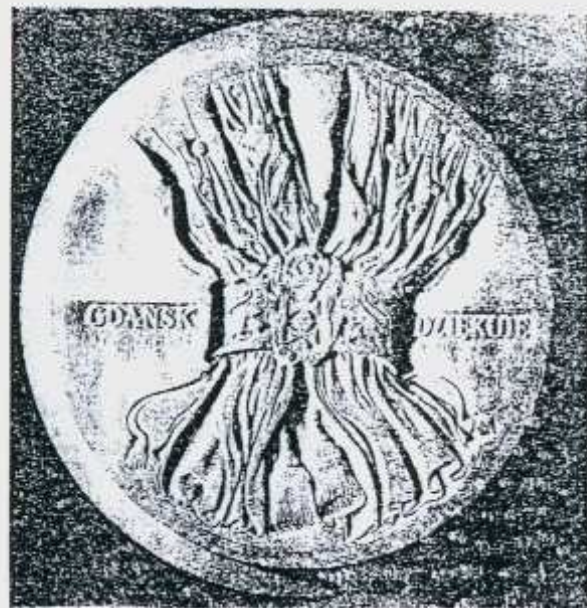

GDĄSKIE MEDALE NAGRODOWE

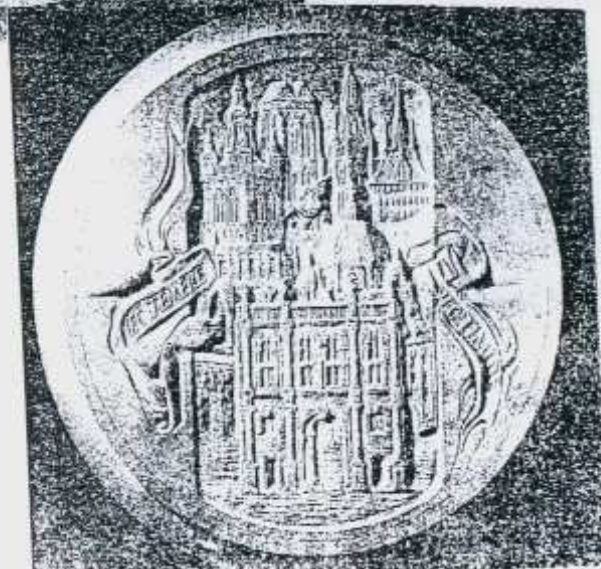
Biuletyn Rady i Zarządu Miasta Gdańska z 14 10 97 r. informuje, że " Po raz pierwszy w historii Gdańska Kapituła Medali św. Wojciecha i księcia Mściwoja II przyznała 16 medali osobom, które przyczyniły się do popularyzacji Gdańska. Dotychczas miasto, oprócz honorowego obywatelstwa, nie miało możliwości wyróżnienia ludzi zasłużonych dla Gdańska

... 16 maja 1996 roku Rada Miasta Gdańska ustanowiła dwa medale - honorowe odznaczenia Rady Miasta Gdańska "Medal św. Wojciecha" nawiązuje do pierwszego zapisu o mieście i misji chrystianizacyjnej św. Wojciecha, który w kwietniu 997 roku przybył z Gniezna do Gdańska. Przyznawany jest obywatelom polskim i zagranicznym oraz instytucjom i organizacjom - za

organizacjom - za wybitne zasługi dla Gdańska w kraju i za jego granicami. Przyznaje się go za zasługi dla rozwoju nauki, oświaty, służby zdrowia, gospodarki, za podejmowanie pożytecznych inicjatyw, szczególnie między przedstawicielami różnych wyznań i religii oraz podejmowania i współpracy między narodami, jak również w innych dziedzinach podnoszących rangę Gdańska. Przyznaje się nie więcej niż 6 medali rocznie.

"Medal Księcia Mściwoja II (Mestwina II)" nawiązuje do zasług księcia, któremu Pomorze Gdańskie zawdzięcza utrzymanie integralności. Dzięki niemu Gdańsk utrzymywał łączność z Koroną i przetrwał trudny okres najazdów brandenburskich i krzyżackich. Przyznawany jest obywatelom polskim i zagranicznym oraz instytucjom i organizacjom - za wybitne zasługi dla Gdańska oraz rozslawianie jego imienia w kraju i za jego granicami. Przyznaje się nie więcej niż 12 medali rocznie.

POŻEGNANIA

ADOLF WOLAŃSKI 1926 - 1997

9 sierpnia 1997 roku pożegnaliśmy długoletniego członka naszego Oddziału.

Adolf Wolański (Dolek) urodził się 26 sierpnia 1926 roku. W roku 1944 jako ochotnik wojskowy przeżył szlak bojowy w 11 p.p. od Lucka do Jastowia na wale pomorskim, gdzie został ciężko ranny (uznany za poległego). Po wyzwoleniu osiadł w Gdańsku, uzupełnił wykształcenie średnie, a następnie studiował na Politechnice Gdańskiej uzyskując tytuł inżyniera.

Zajmował się kolekcjonerstwem medali i monet współczesnych. Był inicjatorem licznych wystaw medalierskich w szkołach, Muzeum Poczty, Bibliotece Gdańskiej PAN. Przekazywał dary monet Stowarzyszeniu Modrzejewskich w USA (artykuł w piśmie Orzeł Biały - White Eagle, grudzień 1992), medali do Biblioteki Gdańskiej PAN (podziękowanie i medal od Dyrektora Biblioteki).

Za wzorowo wykonywaną pracę zawodową i społeczną był wielokrotnie wyróżniony otrzymując odznaczenia.

- Za zasługi dla ZHP z rozetą i mieczami
- Krzyż kawalerski Orderu Odrodzenia Polski
- Złoty i Srebrny Krzyż Zasługi
- Za zasługi dla Transportu
- Złota i Srebrna Odznaka Przewodzący Kolejarz
- Za zasługi dla Gdańska
- liczne medale i wyróżnienia.

Cześć Jego Pamięci. Żegnaj Przyjacielu

Antoni Ziolkowski

WŁADYSŁAW KABAJ 1930 - 1997

Z głębokim żalem i smutkiem pożegnaliśmy 9.08.1997 r. **Władysława Kabaję** Prezesa Oddziału Bydgoskiego Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego.

Był ogólnie szanowanym i lubianym. Członkiem naszego Towarzystwa był od 1967 roku a od 1970 początkowo Prezesem Sekcji Numizmatycznej w Polskim Towarzystwie Archeologicznym i Numizmatycznym a później od 1981 roku Prezesem Oddziału Bydgoskiego PTAiN a po zmianie nazwy naszego Towarzystwa Prezesem Oddziału Bydgoskiego Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego, aż do ostatnich dni swego życia. Był jednym z najbardziej znanych kolekcjonerów medali, redaktorem powszechnie znanych Bydgoskich Wiadomości Numizmatycznych. Z Jego to przede wszystkim inicjatywy Oddział Bydgoski wydał szereg medali poświęconych 400-leciu mienicy bydgoskiej oraz 650-leciu nadania praw miejskich Bydgoszczy. Był znakomitym organizatorem licznych wystaw, pokazów, odczytów i prelekcji. Za swoją działalność wyróżniony został:

- 1981 - odznaką Zasłużony Działacz Kultury
- 1984 - medalem Zasłużony dla PTAiN
- 1986 - srebrnym medalem Karola Beyera
- 1994 - Złotą Odznaką PTN

W latach 1991, 1992, 1994 zdobywał zaszczytny tytuł Bydgoskiego Numizmatyka Roku. Wielokrotnie był wybierany do struktur władz naczelnych naszego Towarzystwa oraz na Członka Zarządu Głównego.

Żegnamy Cię **Władysławie** z głębokim żalem i smutkiem.

Przyjaciele i Koledzy

(A. M. K.)

REJESTR MEDALI GDAŃSKICH
(C.D.)

332. 1985 Herb Gdańska z lwami, poniżej GDANSK WZPOD (Wojewódzki Związek Pracowniczych Ogrodów Działkowych), w otoku POLSKI ZWIĄZEK DZIAŁKOWCÓW 1960-1985. R. Liczba 25 wewnątrz dwa jabłka z liśćmi, poniżej LAT, powyżej emblemat POD, w otoku PRACOWNICZY OGRÓD DZIAŁKOWY IM J.MARCHLEWSKIEGO, lany, Józef Fuks, Φ74

1986

333. 1986 50 LAT POLSKIEJ KLASYFIKACJI STATKÓW 1936-1986. R. Emblemat Polskiego Rejestru Statków, MW, Krystyna Filipiska-Frejer, Φ 70, tombak patynowany 550 szt. srebrzony 250 szt. IV-393.
334. 1986 50 LAT TRAKCJI ELEKTRYCZNEJ W POLSCE 1936-1986. R. ELEKTRYFIKACJA LINII WARSZAWA-GDAŃSK GRUDZIEN 1986 PÓLNOČNA DOKP (Dyrekcja Okręgowa Kolei Państwowych), MW, St. Giedro, Φ 70, tombak patynowany 500 szt. IV-396.
335. 1986 35 LAT DZIAŁALNOŚCI PROJEKTOWO - BADAWCZEJ PRZEMYSŁU OKRĘTOWEGO. R. CTO GDANSK - CENTRUM TECHNIKI OKRĘTOWEJ 1971-1986, MW, projekt Maria Kubacka, wykonanie Stanisława Wątróbska Φ 70, tombak patynowany 600 szt. Centrum Techniki Okrętowej. IV-443.
336. 1986 40 LAT NORMALIZACJI OKRĘTOWEJ 1946-1986. R. CTO GDANSK, rewers jak medalu nr 335, MW, projekt Maria Kubacka, wykonanie Stanisława Wątróbska, Φ 70, tombak patynowany 120 szt., wznawiany w 1987 r. - 50 szt., CTO Gdańsk, IV-444.
337. 1986 JAN KARNOWSKI - SUMIENIE RUCHU KASZUBSKIEGO. R. Panorama Gdańska, a w otoku: ZRZESZENIE KASZUBSKO-POMORSKIE 1956 - GDANSK - 1986, MW, Barbara Lis-Romańczuk, tombak patynowany 250 szt., srebrzony 50 szt. IV-447.

338. 1986 PROJMORS - BIURO PROJEKTÓW BUDOWNICTWA MORSKIEGO GDAŃSK. R. PROJMORS KONSULTANTEM I GENERALNYM PROJEKTANTEM: PORTÓW MORSKICH I ŚRÓDLĄDOWYCH BUDOWLI I HYDROTECHNICZNYCH OBIEKTÓW GOSPODARKI RYBNEJ, MW, Alojzy Michalak, Φ 70, tombak patynowany 600 szt., wybity z okazji 35-lecia Biura. Medal identyczny z nr 302 tylko w wersji polskiej. IV-468.
339. 1986 HYDROBUDOWA GDAŃSK - ENGINEERING ENTERPRISE. R. SCOPE OF ACTIVITIES MARINE AND INLAND HYDROENGINEERING, MW, Alojzy Michalak, Φ 70, tombak patynowany 300 szt. IV-470.
340. 1986 10 LAT POLSKIEJ ŻEGLUGI BAŁTYCKIEJ KOŁOBRZEG. R. Zarys Wybrzeża polskiego z nazwami portów. SWINUJŚCIE - GDANSK - 10 YEARS OF POLISH BALTIC SHIPPING CO 1976-1986, M. W., Hanna Roszkiewicz, Φ 70, tombak złocony 50 szt., srebrzony 150 szt., patynowany 500 szt. IV - 525.
341. 1986 DAR POMORZA - CENTRALNE MUZEUM MORSKIE ODDZIAŁ "DAR POMORZA". R. Fregata "Dar Pomorza" pod żaglami zwrócona w prawo, M. W. Gertruda Kuziemska-Wilczopolska, Φ 70, tombak patynowany 1000 szt., Centralne Muzeum Morskie Gdańsk IV - 580.
342. 1986 CENTRALNE MUZEUM MORSKIE ODDZIAŁ "DAR POMORZA". R. Fregata pod żaglami zwrócona w lewo, M. W. Gertruda Kuziemska-Wilczopolska, Φ 50, tombak patynowany 1000 szt. Centralne Muzeum Morskie Gdańsk. IV - 581.
343. 1986 Napis w czterech wierszach. WYŻSZA SZKOŁA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO W GDANSKU, poniżej herb Gdańska na tle splecionych, pionowo ustawionych liter WSWF, z obu stron ornament R. Nieczytelny podpis, poniżej ZA OSIĄGNIĘCIA SPORTOWE, poniżej głowa na wprost, lany, Józef Stasłński, 106 x 104 o. meznacznie nieregularnych bokach.
344. 1986 Trzy sylwetki statków, powyżej 900 STATKÓW, w dole 1947-1986. R. W środku emblemat Stoczni, w otoku: STOCZNIA GDANSKA IM. LENINA, lany, Φ 69 w odcieniu mosiądzu.

345. 1986 Łapy kotwicy, w miejscu trzonu napis: 40 LAT, po bokach daty 1946-1986, w dole: STOCZNIA GDANSKA IM LENINA. W górze w łuku: ZAKŁADOWA ZAWODOWA STRAZ POZARNA i Strażak trzymający wąż, z którego wypływa pianka, obok płomień, poniżej w łuku: ZAWSZE GOTOWI, lany, Φ 70
346. 1986 W górnym półkołu: ZA ZASŁUGI DLA STOCZNI i emblemat Stoczni. W dolnej połowie medalu stylizowana kotwica w kształcie litery W i litery S P B. R. Spawacz spawający sekcję kadłuba, lany, Φ 68, Stocznia Północna im. Bohaterów Westerplatte
347. W otoku: GDANSKA STOCZNIA REMONTOWA, w środku emblemat Stoczni, a po bokach statki i dźwigi R. W otoku: ZESPOŁ SZKOŁ ZAWODOWYCH GDANSKIEJ STOCZNI REMONTOWEJ, w środku emblemat Stoczni, w tle otwarta, wydłużona książka, po bokach daty 1961-1986, poniżej: XXV LAT, GSR. Φ 68,5, tombak w odcieniu brązu, a także i mosiądzu.
348. 1986 W środku sylwetka statku, poniżej napis: M/T PROGRES; w łuku nad statkiem: 1986.10.06-1986.12.31. W otoku: NAJKRÓTSZY CYKL REMONTOWY TRAWLERA B 26 BANDERY RADZIECKIEJ R. Emblemat Gdańskiej Stoczni Remontowej i napis: W DOWOD NAJWYKSZEGO UZNANIA KIEROWNICTWO STOCZNI I KZ PZPR, GSR, Φ 68,5, tombak
349. 1986 Katamaran przy nabrzeżu widziany od dziobu, z prawej strony kamieniczki i Żuraw Gdański. W łuku od lewej strony do dołu: KATAMARAN PASAZERSKI R. Kontur Wybrzeża Gdańskiego, w środku sylwetka statku, poniżej cyrylicą: ГЕОФИЗИК i alfabetem łacińskim: MGS, obok emblemat Stoczni. W łuku od lewej strony do dołu: STOCZNIA WISŁA GDANSK 1986 lany, Φ 93
350. 1986 Widok kościoła, poniżej napis: KONKATEDRALNA BAZYLIKA MARIACKA GDANSK 1343 R. Figura Matki Boskiej z Dzieciątkiem, a z obu stron napis: MADONNA PIĘKNA, Φ 35, biały metal. Z okazji nadania w dn. 22.10.1986 przez Jana Pawła II bazylice pw. Wniebowzięcia NMP godności konkatedry
351. 1986 W środku w dwu wierszach: 40 LAT, w otoku napis: ZESPOŁ SZKOŁ METALOWYCH - GDANSK. Nad nazwą miasta daty: 1946 - 1986. R. W środku koło zębate, rozwarty cyrkiel i otwarta książka, w otoku: IM STANISŁAWA STASZICA 1966-1986, Φ 72, tombak
352. 1986 Herb Gdańska z lwami, w otoku SZKOŁA PODSTAWOWA NR 23 GDANSK, R. Płonący kaganek, w otoku: PRZODUJĄCEMU ABSOLWENTOWI, lany, Piotr Solecki, Φ 67.
353. 1986 W środku górna część emblematu Jarmarku Dominikańskiego bez pionowego pręta z szarfą, poniżej data: 1986. Stylizowany skrót WRHW GDANSK. W górnej części w łuku: XV JARMARK DOMINIKAŃSKI R. Herb Gdańska podtrzymywany przez lwy, lby zwrócone w lewo. Pod herbem duży stylizowany napis: DNI GDANSKA, sygn. TG i SG, Φ 69, tombak w odcieniu mosiądzu.
354. 1986 Głowa Merkurego, w otoku: XII PRZEGLĄD NOWOŚCI RYNKOWYCH - GDANSK 1986 R. Emblemat JARMARKU DOMINIKAŃSKIEGO i napisy: 26 VII-10 VIII, stylizowany skrót WRHW GDANSK, Φ 64, tombak połączony.
355. 1986 Napis w 5-ciu wierszach: 35 LAT PTHW (Przedsiębiorstwo Transportowe Handlu Wewnętrznego), GDANSK 1986, a po obu stronach napisu gałązki z liśćmi. R. W górnej części medalu Żuraw Gdański i ciąg przyległych kamieniczek, w dolnej lewej połowie emblemat Przedsiębiorstwa: kierownica z zębatką i litery drukowane MHW i U, z prawej strony herb Gdańska, lany, Piotr Solecki, Φ 70 w odcieniu złocistym.
356. 1986 Kielnia i mur, wokół: ZA ZASŁUGI DLA PBK NR 1 GDANSK (Przedsiębiorstwo Budownictwa Komunalnego). R. Z lewej strony w cyfrze i skrót PBK, z prawej strony herb Gdańska, lany 70x65, nieznaczny trapez o zaokrąglonych narożach.
357. 1986 Emblemat Klubu podtrzymywany przez lwy z herbem Gdańska, poniżej: 1946-1986 SPÓJNIA, w dole: 40 LAT. R. W sześciu kołach różne dyscypliny sportowe, lany, Φ 68.
358. 1986 Fale, powyżej budynki, dźwigi, herb Gdańska, w otoku: OCHOTNICZA REZERWA MILICJI OBYWATELSKIEJ. R. Stylizowany orzeł na połowie koła zębatego, po bokach daty: 1946-1986, w górze w łuku: W SŁUŻBIE NARODU, lany, Φ 68, połączony.

ksiądz doktorant
JAN JANUSZ KOŁECKI
rzeczoznawca

* **OCCENA I WYCENA**

WYROBÓW Z METALI SZLACHECNYCH
ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM
SZTUKI SAKRALNEJ I NUMIZMATÓW

* **WYKŁADY**

* **KONSULTACJE**

85-097 BYDGOSZCZ
ul. Jagiellońska 25/36 ; tel. 21-03-19

359. 1986 Emblemat PUBR i napis na całej powierzchni medalu. ZA ZASŁUGI
DLA PRZEDSIĘBIORSTWA UPRZEMYSŁOWIONEGO
BUDOWNICTWA ROLNICZEGO W GDANSKU S. PRUSZCZ
GD. R. Herb Gdanska i Pruszcza Gdanskiego i napis: PUBR. GSR. Φ
64, tombak

1987

360. 1987 JOANNES HEVELIUS 1611-28 JANNUARIUS - 1687 CIVIS
ORBIS POLONI R. Dachy kamieniczek Gdanska i napis
AUTOROWI MACHINAE COELESTIS PTAIN GDANSK 1987,
MW, Krystyna Jez-Kręcicka, tombak srebrzony 260 szt., patynowany 360
szt. Polskie Towarzystwo Archeologiczne i Numizmatyczne Oddział w
Gdańsku. IV - 629, Medalierstwo i Falerystyka nr 23-27, 1987-1991
361. 1987 W środku PRC i daty 1947-1987, w otoku PRZEDSIĘBIORSTWO
ROBÓT CZERPALNYCH I PODWODNYCH GDANSK. R. XL i w
otoku MEDAL WYBITO Z OKAZJI CZTERDZIESTOLECIA
DZIAŁALNOŚCI. WM, projekt Stanisław Popek, wykonanie Wiktor
Tołkin, tombak srebrzony 500 szt., patynowany 1000 szt. IV - 699
362. 1987 WOJEWÓDZKIE PRZEDSIĘBIORSTWO TRANSPORTU I
SPRZĘTU BUDOWNICTWA KOMUNALNEGO. R. 35 LAT
WPTiSBK GDANSK, MW, Gertruda Kuziemska-Wilczopolska,
Φ 70, tombak patynowany 150 szt., IV - 761
363. 1987 CENTRALNE MUZEUM MORSKIE ODDZIAŁ SOLDEK R.
Rudowęglowiec "SOLDEK". MW, Gertruda Kuziemska-Wilczopolska,
Φ 70, tombak patynowany, 600 szt. IV - 762
364. 1987 Popiersie, głowa 3/4 w prawo, obok daty 1611-1687, w
toku: JAN HEWELIUSZ, poniżej ASTRONOM POLSKI R. Front
Ratusza Staromiejskiego w Gdańsku, wokół budynku napis
KRAJOWA WYSTAWA FILATE

Miłosz Frąckowiak

20-LECIE PONTYFIKATU JANA PAWŁA II W MEDALIERSTWIE 1978 - 1998

Wystawa przygotowana przez
**Polskie Towarzystwo
Numizmatyczne**

Oddział w Gdańsku

czynna będzie od lipca do września 1998 r.
w Bazylice p.w. Wniebowzięcia NMP w
Gdańsku.

Autor wystawy: **ANTONI ZIÓLKOWSKI**

Rozpoczęty 16.X.1978 roku pontyfikat Jana Pawła II stał się, szczególnie dla polskich twórców, głęboką inspiracją i żywym artystycznym wyzwaniem. Zaczęły powstawać liczne dzieła sztuki jak rysunki i grafiki, obrazy i rzeźby, a także albumy, książki, fotografie i pocztówki. Zaczęły się pojawiać takie wydawnictwa jak znaczki pocztowe, monety oraz medale.

Medal już od wielu lat stał się trwałą pamiątką. Spełnia bowiem różne funkcje. Rejestruje znaczące wydarzenia, rocznice, wybitne osoby, a nawet abstrakcyjne wizje twórcy. Prócz celu pamiątkowego może mieć charakter wyróżnienia dla zasłużonych osób. Stolica Apostolska także wydaje liczne medale. Emisje medali z podobizną papieża mają tu starą, wielowiekową tradycję. Medale te upamiętniają kolejne lata pontyfikatu papieża, a także różne ważne wydarzenia w życiu Kościoła w danym roku. Dotyczy to też monet, gdyż wraz z powstaniem w 1929 roku Państwa Watykańskiego wznowiona została działalność mennicza Stolicy Apostolskiej. Oprócz wydawnictw oficjalnych istniały i istnieją we Włoszech liczne emisje medali papieskich anonimowych producentów. Medale ogólnie dostępne nabywane przez pielgrzymów i turystów stanowią pamiątkę z pobytu w Rzymie.

W Polsce ożywienie w wydawaniu medali nastąpiło z pewnym opóźnieniem, nie bezpośrednio po wyborze papieża, ale na krótko przed I pielgrzymką Ojca Świętego do Ojczyzny w czerwcu 1979 r. Powstały wówczas medale upamiętniające wybór "Pierwszego Polskiego Papieża", ale też powstały medale poświęcone wizycie Jana Pawła II w Polsce. Od tego momentu w sposób ciągły pojawiają się różne emisje medali. Nie dotyczy to tylko Polski, choć w Polsce z pewnością ukazało się ich najwięcej, lecz medale papieskie powstają na całym świecie. Główną przyczyną tego zjawiska jest nowy styl w posługiwaniu papieskim, zapoczątkowany 4.I.1964 r. pielgrzymką Pawła VI do Palestyny, jak również chęcią odwiedzenia przez Niego Polski w 1966 r. Styl ten wyraźnie rozwinął Jan Paweł II - papież-pielgrzym, który jako niestrudzony apostoł

Jezusa Chrystusa odwiedza ludzi na wszystkich kontynentach, by ich prowadzić ku jedności wiary i miłości chrześcijańskiej. W związku z tym ukazały się nowe typy medali, poprzednio nieznane, upamiętniające podróże papieskie. Wizyta papieża w Austrii w czerwcu 1998 r. jest 83 apostolską podróżą zagraniczną Jana Pawła II. W czasie swojego pontyfikatu odwiedził około 120 krajów, z tego niektóre wielokrotnie. Stąd nie można się dziwić, że medale z podobizną papieża są popularne na całym świecie.

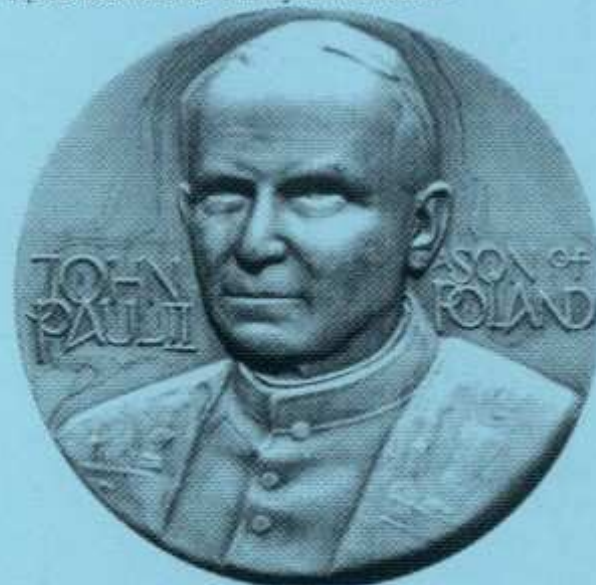

Opracowanie wydane przez Komisję Numizmatyczną Polskiego Towarzystwa Archeologicznego i Numizmatycznego pod tytułem : „Jan Paweł II na medalach i monetach świata wydanych w latach 1978 - 1983”, Janusza Maciaszka, wykazuje ponad 400 medali w tym okresie, czyli w pierwszym pięcioleciu pontyfikatu. Z pewnością nie są to wszystkie zarejestrowane medale. Można powiedzieć, że do dnia dzisiejszego ukazało się co najmniej czterokrotnie więcej medali poświęconych Janowi Pawłowi II. Liczba emisji może sięgać nawet dwóch tysięcy, a biorąc pod uwagę wysokość nakładu, są to liczby milionowe. Zbliżające się 20-lecie jest znowu okazją do nowych emisji.

Wystawa medali papieskich przygotowana przez Polskie Towarzystwo Numizmatyczne w murach Kościoła Mariackiego w Gdańsku, w miejscu tak często odwiedzanym przez wiernych, a szczególnie w okresie letnim przez liczne wycieczki, jest próbą pokazania dorobku medalierskiego, w którym w niekonwencjonalny sposób zarejestrowana jest niestrudzona działalność Jana Pawła II i Jego wybitna osobowość. Jest to także okazja do zaprezentowania dorobku twórców-medalierów, a także obecności emitentów, którzy mają decydujący wpływ na ukazanie się medalu. Nie było by też medali, gdyby nie było na nie nabywców. Polskie medalierstwo stoi na wysokim poziomie. Jest wielu artystów trudniących się medalierstwem. Trudno wymienić tu wszystkie osoby, które przyczyniły się do utrwalenia wizerunku obecnego papieża. Należy jednak wymienić następujących medalierów: Ewa Olszewska-Borys, Zbigniew Brachmański, Edward Gorol, Krystyna Jeż-Kręcicka, Stanisław Sikora, Piotr Solecki, Józef Stasiński, Stanisława Wątróbska. Najwięcej medali zostało wybitych w Mennicy Państwowej SA w Warszawie, nie małą zasługę ma też INCO-Veritas w Częstochowie, a także różne spółdzielnie rzemieślnicze i zakłady

prywatne. Prócz bitych medali w większych nakładach są też medale lane o małych nakładach.

Zaprezentowane medale zostały pogrupowane wg następującej zasady :

- Jan Paweł II - papież z Polski- 16.X.1978
- I pielgrzymka do Ojczyzny - 2 -10.VI.1979
- 600-lecie Jasnej Góry - 1382 - 1982
- II pielgrzymka do Ojczyzny - 16-23. VI.1983
- III pielgrzymka do Ojczyzny - 8-14.VI.1987
- 10-lecie pontyfikatu - 16.X.1978 - 16.X.1988
- IV pielgrzymka do Ojczyzny - 1-9.VI.1991
- V pielgrzymka do Ojczyzny - 31.V. - 10.VI.1997.

W sumie pokazano ponad 430 medali. Głównie są to medale wydane w Polsce, aczkolwiek przy medalach związanych z 10-leciem pontyfikatu są również medale obce ilustrujące niektóre podróże zagraniczne. Medale poświęcone jubileuszowi Jasnej Góry są też bezpośrednio związane z osobą Jana Pawła II, z uwagi na spodziewany wówczas przyjazd papieża do Polski.

Przy obecnej ekspozycji, z uwagi na powszechność odwiedzanego miejsca, odstąpiono od stosowanej zasady i zrezygnowano z opisu każdego medalu. Nie ma więc podanych autorów i emitentów.

Dane te w wielu przypadkach można odczytać bezpośrednio z medalu, jak również przyczynę jego wydania. Przy tego rodzaju ekspozycjach konieczne jest pochylenie się nad każdym krążkiem i wtedy dopiero można dostrzec, czym jest medal i co on przedstawia. Szczegóły dotyczące medalu nie są trudne do odczytania dla znawców polskiego medalierstwa. Wiele medali zostało wydanych przez Polskie Towarzystwo Numizmatyczne, które jest spadkobiercą i kontynuatorem działalności Polskiego Towarzystwa Archeologicznego i Numizmatycznego. Towarzystwo to jest znaczącym mecenasem sztuki medalierskiej w Polsce. Inicjatorem tej wystawy chodziło głównie o wrażenia artystyczne i o pokazanie, że postać Jana Pawła II jest popularna i w tej dziedzinie sztuki - sztuki, która prócz wrażeń artystycznych daje trwałe zapisy wielu wydarzeń.

Polskie Towarzystwo Numizmatyczne, poprzez tę ekspozycję, pragnie uczcić 20-tą rocznicę pontyfikatu przez Syna Ziemi Polskiej, Jana Pawła II. Gdańscy numizmatycy pragną serdecznie podziękować księdzu infułatowi **Stanisławowi Bogdanowiczowi**, proboszczowi Bazyliki Mariackiej, za umożliwienie eksponowania medali.

Szczególne podziękowanie należy się Panu mgr **Aleksandrowi R. Kuźminowi**, dyrektorowi Samorządowej Szkoły Podstawowej nr 31 im. Synów Pułku w Gdyni-Cisowej za bezinteresowne wypożyczenie gablot na tę wystawę.

Tekst: **Milosz Frąckowiak**
Zdjęcia: **Alfons Klejna**
Opracowanie
graficzne wystawy: **Urszula Rybińska**
Redakcja: **Aleksander M. Kuźmin**

Wydano we współpracy z
Gdańskimi Zeszytami Numizmatycznymi